

XXV. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1930 laatima kertomus oli seuraavansisältöinen:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuonna 1930 puheenjohtajana insinööri E. Moring, varapuheenjohtajana arkkitehti K. S. Kallio sekä jäseninä johtaja G. K. Bergman, pankinjohtaja T. Grotenfelt, metallityöntekijä A. Nuotio, montööri O. W. Oksanen ja luottamusmies E. V. Riipinen. Rahatoimikamarin edustajana otti hallituksen kokouksiin osaa pankinjohtaja G. Estlander. Hallitus kokoontui 53 kertaa ja käsittelee tällöin 1,434 asiaa sekä lähetti 589 kirjettä. Sihteerinä toimi varatuomari K. I. Nordberg.

Vuoden varrella teetetyistä suuremmista uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa rakennuskonttorin eri osastojen toimintaa koskevan selostuksen yhteydessä.

Hallituksen alaisena toimi rakennuskonttori ja sen tilivirasto.

Rakennuskonttori toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakaantui se kansliaan sekä 7 osastoon, nämä osastot olivat: satama- ja rautatieosasto, katu- ja viemäriosasto, huonerakennusosasto, asemakaavaosasto, geodeettinen osasto, puisto-osasto ja varasto-osasto. Konttorin tilejä hoiti sen tilivirasto; lähetettyjen kirjeiden luku oli 234.

Työnäki ja työpalkat. Allaoleva taulukko osoittaa työväen lukumäärän konttorin eri osastoilla kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja viemäriosasto.	Huonerakennusosasto.	Geodeettinen osasto.	Puisto-osasto.	Varasto-osasto.	Yhteensä.	Näistä hätäaputöissä.			Yhteensä.
								Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja viemäriosasto.	Huonerakennusosasto.	
Tammikuu	749	2,118	305	—	110	80	3,362	313	648	7	968
Helmikuu	926	2,370	314	2	101	87	3,800	494	1,101	34	1,629
Maaliskuu	948	2,295	356	—	100	86	3,785	473	1,077	28	1,578
Huhtikuu	977	2,301	449	6	411	80	4,224	449	1,016	22	1,487
Toukokuu	840	1,822	492	6	382	84	3,626	246	338	28	612
Kesäkuu	751	1,635	492	13	351	73	3,315	86	292	—	378
Heinäkuu	627	1,652	421	14	277	79	3,070	46	354	—	400
Elokuu	624	1,784	473	11	218	80	3,190	60	352	—	412
Syyskuu	583	1,868	406	5	177	81	3,120	57	441	—	498
Lokakuu	573	1,569	382	—	108	81	2,713	109	544	—	653
Marraskuu	740	2,519	412	—	97	83	3,851	462	1,882	43	2,387
Joulukuu	795	2,501	351	—	79	86	3,812	534	2,000	41	2,575

Kaupunginvaltuuston joulukuun 14 p:nä 1927 tekemän päätöksen mukaisesti suoritettiin kertomusvuonna työläisille allaolevassa taulukossa mainitut alimmat palkat.

A m m a t t i.	T u n t i p a l k k a				
	vakinaisissa töissä		häätäputöissä		
	Alin.	Ylin.	$\frac{1}{1}-\frac{31}{5}$	$\frac{1}{6}-\frac{31}{12}$	
				perheeliset.	perheetömät.
Sukeltajat	18:—	22:—	—	—	—
Rakennustöissä olevat sepät ja kirvesmiehet	9: 75	11: 50	8: 30	7: 80	6: 80
Telinetöissä olevat kirvesmiehet	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Koneenkäyttäjät (jyrä-, traktori- y. m. s.) ..	10:—	11: 50	8: 50	8:—	7:—
Viilaajat, sorvarit ja sepät	10:—	11: 50	8: 50	8:—	7:—
Tehdastöissä olevat peltisevät	10:—	11: 50	8: 50	8:—	7:—
Kattotöissä »	11:—	12: 50	9: 35	8: 80	7: 70
Lataajat	10: 50	12:—	—	—	—
Rakennus- ja poraustöissä olevat kivityöntekijät	10: 50	12:—	—	—	—
Latomamuurin rakennustöissä olevat kivityöntekijät	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Kivistöissä olevat apurit (rusnaajat)	8:—	9: 25	6: 80	6: 40	5: 60
Kadunlaskijat	10:—	11: 50	8: 50	8:—	7:—
Putkenlaskijat (viemäriputkien)	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Sementtityöntekijät, vanhemmat	9: 75	11: 50	8: 30	7: 80	6: 80
» nuoremmat	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Iskostyöntekijät	8:—	9: 25	6: 80	6: 40	5: 60
Apurit	7:—	8:—	5: 95	5: 60	4: 90
Naiset raskaassa työssä	7:—	8:—	5: 95	5: 60	4: 90
» muussa työssä	6:—	7:—	5: 10	4: 80	4: 20
» lattianpesussa y. m. puhdistustyössä ..	5:—	6:—	4: 25	4:—	3: 50
Mittausapulaiset, ammattitaitoiset	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
» tilapäiset	7: 50	8: 50	6: 40	6:—	5: 25
Puntarhurit, ammattitaitoiset	8:—	9: 25	6: 80	6: 40	5: 60
Puistotyöntekijät, miespuoliset	7:—	8:—	5: 95	5: 60	4: 90
» naispuoliset	6:—	7:—	5: 10	4: 80	4: 20
Yövaudit	7:—	8:—	5: 95	5: 60	4: 90
Kuorma-ajurit, kaksipyöräisin ajoneuvoin ..	15:—	16: 50	12: 75	12:—	11: 50
» nelipyöräisin ajoneuvoin	15:—	17: 50	12: 75	12:—	11: 50
Muurarit	12:—	13: 20	10: 20	9: 60	8: 40
Rappaajat	12:—	13: 20	10: 20	9: 60	8: 40
Uunintekijät	13:—	14: 30	11: 05	10: 40	9: 10
Väliseinätyöntekijät (kipsi- ja riksilevy)	11:—	12: 10	9: 35	8: 80	7: 70
Maalarit	12:—	13: 75	10: 20	9: 60	8: 40
Asfalttityöntekijät, valurit	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
» keittäjät ja hierontajat	8: 25	9: 50	7: 05	6: 60	5: 75
» kantajat	7: 25	8: 50	6: 20	5: 80	5: 05
Huopakaton tekijät	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Satamasähkönosturien käyttäjät	9:—	10: 50	7: 65	7: 20	6: 30
Sähkönosturien ja vintturien käyttäjät	8:—	9: 25	6: 80	6: 40	5: 60

Rahatoimikamari oli huhtikuun 5 p:nä 1929 vahvistanut ylämmät palkat. Varatöissä suoritettiin kesäkuun 1 p:nä saakka 15 % kaupunginvaltuuston vahvistamia ylimpiä palkkoja alemmat ja sen jälkeen perheellisille 20 % ja perheetömille 30 % alemmat palkat.

Kesälomia myönnettiin kertomusvuonna 2,764 työläiselle yhteensä 21,126 päivää, kuten seuraavasta taulukosta ilmenee:

Osasto.	Työläisiä, jotka ovat nauttineet kesälomaa:				Kesälomaa nauttineita työläisiä yhteensä.	Kesälomapäiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viik.	3 viik.		
Satama- ja rautatieosasto ..	389	70	106	75	640	4,668
Katu- ja viemäriosasto	527	678	359	78	1,642	12,566
Huonerakennusosasto	93	63	60	26	242	2,001
Geodeettinen osasto.....	2	—	—	—	2	8
Puisto-osasto	79	50	27	7	163	1,116
Varasto-osasto	17	21	19	18	75	767
Yhteensä	1,107	882	571	204	2,764	21,126

Tapaturman kautta vahingoittui 596 työläistä, joille sen johdosta suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 390,723: 40 markkaa. 14 invaliidiksi joutuneelle työläiselle maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 358,397: 89 markkaa. Sen johdosta, että 8 invaliidin elinkorkoa alennettiin, voitiin rahastoa vähentää 75,601: 11 markkaa. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset nousivat vuoden varrella yhteensä 637,520: 18 markkaan. Työläiset olivat vakuutetut Tapaturmavakuutusosakeyhtiö Kullervossa.

Satama- ja rautatieosastolla toimi vuoden aikana työpäällikkö ja avustava työpäällikkö, 8 avustavaa insinööriä, 2 vaakitsijaa ja 2 piirustajaa. Vuoden kuluessa otettiin palvelukseen 4 insinööriä ja 1 ylimääräinen vaakitsija. 3 konttori-apulaista suoritti kirjanpidon ja kirjaamistyön. Syksyllä otettiin palvelukseen neljäs apulainen. Vahtimestarinapulaisia oli 2.

Suoranaisesta työnjohdosta osaston työpaikoilla huolehti vuoden alussa 14 rakennusmestaria, 6 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturin esimies ja 1 varastokirjuri. Vuoden kuluessa otettiin palvelukseen 3 uutta apulaistyönjohtajaa.

Työläisten kokonaismäärä ¹⁾ joka kuukauden lopulla laskettuna oli suurin maalisi- ja huhtikuussa, käsittäen vastaavasti 948 ja 977 miestä, ja pienin syys- ja lokakuussa, ollen vastaavasti 583 ja 573 miestä. Hätäaputoita oli käynnissä koko vuoden; näissä oli työvoima suurin joulukuussa, 534 miestä ja pienin heinäkuussa, 46 miestä.

Hallitukselle esitettiin 189 asiaa, joista 83 koski uudis- tai rakennustöitä, 31 vuokrahakemuksia ja 75 hallinnollisia tai henkilö- ja palkkakysymyksiä. Tärkeimmistä osaston käsittelemistä asioista mainittakoon ensi sijassa kysymys Herttoniemen ja muiden Vanhankaupunginlahdesta itään olevien alueiden käyttämisestä, mistä vuoden aikana voitiin esittää ehdotus ja ohjelma kaupunginvaltuustolle. Saukonlaiturin ja Laivalaiturin suuntien muuttamiseksi ja moottorivenelaiturin rakentamiseksi Pohjoisrantaan laadittiin ehdotukset, jotka hyväksyttiin, jotavastoin esitys, joka tarkoitti Hernesaaren käyttämistä öljyvarastoalueena, hylättiin. Edelleen tehtiin ehdotuksia, jotka koskivat vastaisia rantaviivoja, Suomenlinnan olojen parantamista ja soutu- ja moottoriveneiden talvisäilytystä. Lausuntoja annettiin teknillisten laitosten lisäalueista; voin, juuston ja paperiteollisuustuotteiden vientimakasiinin rakentamisesta; Merisataman rautatieraiden järjestelystä; lentosataman hallintorakennuksen sijoittamisesta; Lauttasaaren lauttopaikan muuttamisesta sekä tontin järjestämisestä myllylaitetta varten Munkkisaaren eteläosaan. Esityksiä tehtiin Rahapajanlaiturin ja Saukonlaiturin sekä Lönnrotinkadun liikenneväylän rakentamisesta sekä Salmisaaren ja Degerön eräiden tonttien lunastamisesta. Seuraavat työt suoritettiin:

¹⁾ Vrt. tätä kert. siv. 133*.

Laiturien korjaukset käsittivät, paitsi tavanomaista suojarraujen, lan-
kutuksen y. m. kunnossapitoa, halkolaiturin lounaisen laituriosan ja Sörnäisten
n. s. rautatien laiturin itäisen osan uusimisen, joka oli tehtävä perusteellisem-
min kuin mitä menoarviota laadittaessa oli edellytetty, minkä tähden lisämäärä-
raha oli tarpeen. Kaikkiaan käytettiin 391,369: 05 markkaa, johon kuitenkin
sisältyy myös sellaisten vaurioiden korjauksien kustannukset, joista kaupun-
ki on saanut korvauksen. Nämä kustannukset, jotka ennen on merkitty erityi-
selle tilille, nousivat vuoden varrella 15,153 markkaan.

Katujen korjausmääräraha kului pääasiallisesti sepelipäällystysten kor-
jauksiin Länsisatamassa, Munkkisaarella ja korttelissa n:o 178. Lisämäärä-
raha oli tarpeen.

Paitsi viemärien puhdistusta ja kunnossapitoa suoritettiin Munkkisaarella,
Siltavuorenrannalla ja Sörnäisten satamassa viemärien täydennyksiä.

Sörnäisten niemen ja Kulosaaren välisen sillan kunnossapito maksoi 41,200
markkaa; uusimatta olevaa osaa Kuoresaaresta itään oli korjattava yhtenä.

Vuoden aikana hajonnut Eteläsataman kompassintarkistuslaituri poistettiin
satamahallituksen päätöksen nojalla. Sen sijaan panttiin kuntoon Kruu-
nuvuorenselän tarkistuspoiju. Kiinnitysrenkaita asetettiin Mustikkamaan
koillisen niemen kallioon. Lisämääräraha oli tarpeen.

Eteläsataman nostureiden vähentyneen käytön johdosta säästyi lähes
puolet niiden kunnossapidon määrärahasta.

Purkaus- ja höyryvenelaitureiden kunnossapito käsitti tavanomaisen jäät-
tömänä pidon talvella sekä kuntoonpanon keväällä. Harakan moottorivene-
liikenteen laitureit uusittiin.

Satamaradan ja sen sivuraiteiden sekä Sörnäisten rantatien raiteiden kive-
ykseen ja vaihdosiltojen y. m. kunnossapitoon käytettiin 75,000 markkaa.
Yksinomaan kaupungin huollettavien raiteiden kunnossapito maksoi Länsisa-
taman (Jätkäsaaren ja Lapinniemen) raiteiden osalta 315,000 markkaa ja mui-
den satamaraiteiden osalta (Munkkisaari, Sörnäinen ja teurastamo) 70,000
markkaa sekä Vallilassa olevien Teollisuus- ja Pääskylänkatujen raiteiden
osalta 40,000 markkaa. Lisämääräraha oli tarpeen.

Soutu- ja moottoriveneiden kiinnityspaikkojen lukumäärää lisättiin
vuoden aikana 28:lla Pohjoisrannan ja 1:llä Siltavuorenrannan varrella, mutta
väheni se 15:llä Kulosaaren sillan luona ja oli kiinnityspaikkojen lukumäärä
vuoden lopussa 2,051, jakautuneena 23 laitureihin. Tähän tulee lisäksi 70 paik-
kaa Pohjoisrannan uudessa venelaiturissa Uudenmaan kasarmin luona, joka lai-
turi on vuokrattu viideksi vuodeksi Suomen moottorivenekerholle.

Uusia hengenpelastusvälineistöjä asetettiin ja kuusi uutta talvivenettä
hankittiin. Harvinaisen paljon uponneita ja hylättyjä veneitä oli poistettava
satama-alueilta.

Siltoja rannalta jälle ei ollut tarpeen rakentaa, koska talvi oli leuto. Sitä-
vastoin oli laitureiden ja rantojen viereisiä aitoja rakennettava ja siirrettävä
enemmän kuin tavallisina talvina. Määrärahasta säästyi huomattava osa.

Ruoppausta toimitettiin ainoastaan kaupungin suurella ruoppaajalla ja
höyrynostokauhoilla. Ruoppaustyö oli käynnissä tammikuun 1—30 p:n ja huh-
tikuun 25—marraskuun 20 p:n välisenä aikana. Kesäkuun 16 p:stä heinäkuun
19 p:ään ruopattiin kahdessa vuorossa. Nostokauhalla ruopattiin eräiden vie-
märien suut sekä Hietaniemen, Sörnäisten n. s. rautatien laiturin ja Pohjois-
rannan moottorivenelaiturin luona. Ruoppauslaitteella ruopattiin viemärien
suut Taivallahdessa, Hietalahdessa, Eteläsatamassa, Siltavuorensatamassa ja
Sörnäisten rantatien varrella. Suurehkoja ruoppauksia toimitettiin Pohjois-

rannan varrella Liisankadusta pohjoiseen, Siltavuorenrannan edustalla, Sörnäisten läntisten pistolaiturien ja hiilipistolaiturin luona. Sitäpaitsi ruopattiin Munkkisaaren länsirannan ja Salmisaaren pohjoisen niemen luona. Saukonlaiturin ja Rahapajanlaiturin luona suoritettujen ruoppauksen kustannukset maksettiin Länsisataman ja Katajanokansataman määrärahoista. Katuosaston laskuun ruopattiin 4.5 m syvä väylä Taivalsaarelle, jonne oli tarkoituksena varastoida hiekkaa. Kaikkiaan ruopattiin 105,000 m³ 197 työpäivänä, eli 225 vuorolla, ja siis keskimäärin n. 460 m³ työvuoroa kohti. Kustannukset ruoppaukstyöstä polttoaineineen, öljyineen ja työnjohtoineen olivat 3: 25 markkaa m³:ltä sekä ruoppauskoneen varustus ja kunnossapito mukaanluettuna n. 6: 10 markkaa m³:ltä. Kuljetuksista olivat kustannukset 1: 75 markkaa m³:ltä, johon tulee lisäksi 1: 15 markkaa m³:ltä hinaajien ja 0: 25 markkaa m³:ltä proomujen kunnossapidosta. Ruoppa tyhjennettiin Suomenlinnan taakse.

Syvyysmittauksia ja pohjatutkimuksia tehtiin Herttoniemen puistotietä, Porvoon tietä ja Kyläsaaren—Arabian rautatietä varten sekä Munkkisaaren, Hernesaaren, Salmisaaren, Hietaniemen ja Taivalsaaren luona. Lisäksi toimitettiin trallauksia useilla paikoilla.

Työkoneiden korjauksia suoritettiin menoarvion perusteluihin sisältyvää ohjelmaa noudattaen.

Valaistuslaitteita täydennettiin Eteläsatamassa ja Saukonrannalla.

Hietalahden etelärannan sisäsataman porraslaituri uusittiin täydellisesti, kun sitävastoin suunniteltua rannan eteläpuoleista asfalttijalkakäytävää ei uusittu.

Sörnäisten hiilipistolaituri (ent. rautatien laiturin) uusittiin osittain. Laituri oli kovin huonossa kunnossa, minkä vuoksi työ oli suoritettava perusteellisemmin kuin oli edellytetty. Tästä aiheutuneet lisäkustannukset merkittiin laiturien yleisten kunnossapitokustannusten tilille.

Naurissaaren sillan kannen uusiminen, joka oli alettu syksyllä 1929, suoritettiin loppuun.

Ruoholahdenrannan kaakkoispäässä oleva höyrypursilaituri (ent. Åkermanin laiturin) uusittiin. Samoin uusittiin Humallahden virutushuoneen silta.

Eläintarhantien varrella olevan veneiden kiinnityslaiturin läntinen osa uusittiin täydellisesti ja vahvistettiin. Sörnäisten rantatien varrella Käenkujan päässä oleva veneiden kiinnityslaituri uusittiin viemärin rakentamisen yhteydessä.

Kahteen ruoppausproomuun tehtiin pohjaluukut.

Länsisataman uudisrakennustyöt tehtiin pääasiallisesti menoarvion perusteluihin sisältyvää ohjelmaa noudattaen. Niinpä jatkettiin arkkulaituria Saukonkarin kohdalla 25 m:llä Saukon ja Saukonkarin välistä laituriosaa, joka on suunniteltu paalulaituriksi rautaponttiseinineen, ei voitu rakentaa vuoden aikana. Täytetyn hiekkapenkereen vajoittamiseksi kiinteään pohjaan asti toimitettiin vuoden aikana kaksi räjäytystä. Noin 5,000 m³ hiekkaa pumputtiin laituriviivan ulkopuolelta ja siirrettiin Taivalluodolle. Hiekkapenkereessä toimitettiin koeporauksia maisteri Th. Brennerin ohjeiden mukaisesti. Paaluja hankittiin. Rautatieraitteita ei voitu rakentaa tälle laituriosalle eikä sitä myöskään voitu kivetä. Saukonkatuun asetettiin kaksi rautatieraidetta Neptuninkadun ja Poikkikadun IV väliselle osalle. Poikkikatujen III ja IV välinen osa Saukonkatua, Neptuninkadun ja Poikkikadun I välinen osa Mittaajakatua sekä Saukonkadun ja Mittaajakadun väliset osat Poikkikaduista I ja III päällystettiin sepelillä. Laivalaiturin luota poistettiin aallonmurtaajan rannanpuoleinen osa ja liejua ja savea ruopattiin nostokauhalla laiturin suunnitel-

lun 90 m jatkeen paikalta. Vaihdekadun asetteluraideryhmää jatkettiin ohi Neptuninkadun ja väliaikainen tieyhteys järjestettiin raiteiden puskurien ulkopuolitse. Kortteli n:o 263 louhittiin ja tasoitettiin puhtaanapitolaitoksen tarpeisiin. Vuonna 1929 oli Mittaajankatuun asetettu tälle korttelille johtava rautatieraide. Korttelien n:ot 246 ja 254 täyttämistä jatkettiin. Kaksi rautatieraidetta asetettiin puhtaanapitolaitokselle luovutettuun kortteliin n:o 263 ja molemmin puolin raiteita päällystettiin ajotie isoilla nupukivillä. Vesi- ja viemärijohdot ulotettiin kortteliin n:o 263. Kustannukset mainitun korttelin töistä suoritettiin puhtaanapitolaitoksen kuormauspaikan muuttamiseksi Ruoholahdesta Jätkäsaaren kortteliin n:o 263 myönnettyllä määrärahalta.

Lönnotinkadun liikenneväylää varten tehtiin betonisillan pylväiden perustukset. Ruoholahdenrannan viereisiä kellareita varten toimitettiin louhimisia sekä tasoitettiin muu osa korttelien n:ot 175 a ja 175 b välisestä kadusta.

Kellosaaren lentosataman rannat tasoitettiin, mutta laitureita ja toimistorakennusta ei rakennettu.

Hernesaari louhittiin kauttaaltaan ja tasoitettiin, salmi täytettiin ja Munkkisaaren järjestettiin tieyhteys.

Katajanokan uudisrakennustyöt supistuivat laiturimuurin valmistamiseen vuonna 1929 lasketulla 50 m pitkällä arkkuosalla. Täytetyn hiekkapenkereen painumisen jouduttamiseksi toimitettiin viisi räjäytystä. N. 12,000 m³ hiekkaa pumputtiin laituriviivan ulkopuolelta ja siirrettiin Mustikkamaan kaakkoisrannalle. Hiekkapenkereen itäosaa korotettiin syksyllä pumppuamalla sille laituriviivan ulkopuolelta 6,500 m³ hiekkaa. Laiturirakenteeseen tarvittavat paalut hankittiin.

Salmisaaren salmeen suunniteltu kiinnityslaituri 50 venettä varten rakennettiin vain osittain, ja suurin osa määrärahasta säästettiin. Sitävastoin rakennettiin Pohjoisrannalle Halkolaiturista pohjoiseen kiinnityslaituri 70 veneelle entisten hävitettyjen väliaikaisuontoisten kiinnityspaikkojen tilalle.

Munkkisaarenkadun viemäriä, joka ennen päättyi Munkkisaaren salmeen, jatkettiin Hernesaaren salmeen, kun Munkkisaaren salmen pohjoinen osa oli vuokrattu Hietalahden Sulkutelakalle.

Kaisaniemen lahden etelärannalle suunniteltuja kiinnityspaikkoja 50 veneelle ei järjestetty.

Merisataman teiden päällystäminen aloitettiin vuoden lopussa.

Täyte maata otettiin rannoille Jätkäsaarella ja Katajanokalla sekä myös Taivallahdessa, Ruoholahdessa, Munkkisaarella, Siltavuorenrannalla, Kaisaniemessä, Sörnäisten rantatiellä ja Kyläsaarella.

N. s. mammut-pumppu, kivenmurskaaja n:o 3 ja siirrettävä ilmanpuristaja hankittiin.

Pesuhuoneiden ja virutuslaiturien hoito ja korjaus väheni, kun Kaivo- puiston rannalla olleet pesuhuoneet poistettiin käytännöstä.

Puhtaanapitolaitoksen kuormauspaikka korttelissa n:o 263 Jätkäsaarella pantiin kuntoon.

Osaston uuteen huoneistoon ostettiin Brunsviga-laskukone, kaksi piirustuspyötä, Acme-kannet, harpikoita y. m., ja maksoivat nämä yhteensä 51,355: 40 markkaa.

Hätäaputoinä suoritettiin keväällä tonttien louhimisia Salmisaarella, Lapinniemiellä, Länsisatamassa (kortteleissa n:ot 245, 265 ja 255, 258) sekä Munkkisaarella. Kesällä jatkui ainoastaan Länsisataman korttelien n:ot 255 ja 258 louhinta, minkä lisäksi Kaisaniemessä ja Taivalsaarella oli käynnissä vähäisiä töitä. Syksyllä jatkettiin Salmisaaren ja Länsisataman töitä sekä

pantiin käyntiin Merisataman järjestelyratapihan tasoitustyöt Helsingin niemellä.

Laivaranta kivettiin pienillä nupukivillä makasiinin n:o I kohdalla olevalta osaltaan. Hietaniemen ja Ourasaarien välille rakennettiin silta. Pohjoisrantaan, Uudenmaan kasarmin alueen kohdalle, rakennettiin moottoriveneiden kiinnityslaituri. Laituri vuokrattiin Suomen moottorivenekerholle. Lauttasaarenkadun pohjoispuolelta vuokrattiin tontti Vacuum Oil Companylle. Tontti ja Lauttasaarenkatu tasoitettiin ja tontille ulotettiin vesijohto ja viemäri Itämerenkadulta. Ruoholahden pohjoisella rannalla oleva purkauslaituri muutettiin moottorivenealaturiksi. Teurastamon tarpeisiin rakennettiin rautatieraide Kulosaarenkatuun ja samassa yhteydessä siirrettiin Agros osakeyhtiön alueen itäpuolella oleva tie.

Ruoholahdenrannan rautatieraiteet järjestettiin uudestaan ja korotettiin. Lapinniemen ja Sörnäisten tasoitustyöt saatettiin loppuun. Taivallahden tasoitustyötä ei sitävastoin tänäkään vuonna voitu suorittaa täyteen puutteen vuoksi.

Toisen viraston ja yksityisten laskuun suoritettut työt maksoivat kaikkiaan 962,423: 70 markkaa, josta rakennuskonttorin muille osastoille tehdyt työt nousivat 203,928: 42 markkaan, muille kaupungin laitoksille ja puolikunnallisille yhtiöille tehdyt työt 746,819: 18 markkaan ja yksityisten laskuun suoritettut työt 11,676: 10 markkaan. Suoritetuista töistä mainittakoon katuosaston laskuun tehty laiturin rakentaminen Taivalsaarelle ja väylän ruoppaaminen sinne, vesijohtolaitoksen laskuun suoritettut työt Suomenlinnan vedenalaista vesijohtoa varten sekä hyppysillan rakentaminen Hietaniemeen ja hiekan pumppuaminen Pihlajasaaren luona. Sitäpaitsi pumputtiin osaston myötävaikutuksella hiekkaa Mustikkamaalle, Taivalluodolle ja Pihlajasaarelle, joskin maksu töistä oli suoritettava vasta vuonna 1931.

Lainatuista tyvävälineistä y. m. osasto on saanut tuloja 76,675: 35 markkaa, josta 450 markkaa työvälineiden lainaamisesta, 15,878 markkaa korvauksena laitureille aiheutetuista vaurioista ja talteen otetuista veneistä, 60,287: 35 markkaa lisäprosenttina suoritetuista töistä sekä 60 markkaa toimituspalkkioina.

Katu- ja viemäriosaston henkilökunta käsitti työpäällikön, avustavan työpäällikön, 8 insinööriä, 3 vaakitsijaa, 5 piirtäjää ja 9 konttoriapulaista. Suoranaista työnjohtoa osaston työmailla hoiti 47 rakennusmestaria.

Työläisten kokonaismäärä¹⁾ oli suurin marras- ja joulukuussa, nimitäin 2,519 ja 2,501 miestä, sekä pienin loka- ja kesäkuussa, ollen silloin 1,569 ja 1,635 miestä. Hätäaputoissa olevien lukumäärä oli suurimmillaan joulukuussa, jolloin osastolla oli töissä 2,000 miestä.

Katujen ja yleisten paikkojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoja tuloarvioon otettu yhteensä 1,860,000 markan suuruinen erä. Kustannukset nousivat 1,829,612: 85 markkaan jakautuen seuraaviin eriin: katujen korjaukset 1,497,137: 45 markkaa, kaiteet 291,540: 65 markkaa, kuorma-ajuriasemat 9,804: 35 markkaa sekä katukilpien uusiminen 31,130: 40 markkaa. Katujen korjauskustannukset, 1,497,137: 45 markkaa, jakautuivat seuraavasti: kiveäminen 549,796: 55 markkaa, sepelöiminen 662,442: 40 markkaa, jalkakäytävät 106,441 markkaa, painuneitten katujen tasoittaminen ja nostaminen 32,688: 25 markkaa sekä työnjohto ja sekalaiset menot 145,769: 25 markkaa.

Katujen ja yleisten paikkojen uudistöitä varten oli meno- ja tuloarvioon otettu yhteensä 18,901,355 markan suuruinen erä. Kaikki nämä työt saatiin

¹⁾ Vrt. tätä kert. s. 133*.

vuoden kuluessa valmiiksi kustannusten noustessa yhteensä 18,754,350: 15 markkaan. Sitäpaitsi suoritettiin loppuun seuraavat vuonna 1929 aloitetut työt allamainituin kustannuksin: Helsinginkadun kiveäminen nupukivillä 408,363: 35 markkaa, Linnankoskenkadun tasoitus 292,498: 30 markkaa, Nordenskiöldinkadun aukean Turuntien luona tasoitus 193,002: 60 markkaa, Tavaststjernankadun tasoitus 149,083: 40 markkaa, Sutelantien tasoitus 59,594: 50 markkaa, Espoonkadun tasoitus 117,729: 90 markkaa, Mechelininkadun tasoitus 129,786: 10 markkaa, Agricolankadun tasoitus 66,295: 25 markkaa, Aleksis Kivenkadun tasoitus 755,156: 05 markkaa, Pellervontien levitys ja sepelöinti 58,379: 90 markkaa, Mäkelänkadun tasoitus 450,887: 10 markkaa sekä Somerontien pidennys Hämeentielle 239,447: 75 markkaa.

Kanavien ja viemärien korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 799,812 markkaan nim. johdot 355,275: 75 markkaa, sadevesikäivot 304,578: 30 markkaa, ojat 33,483: 10 markkaa sekä työnjohto ja sekalaiset menot 106,474: 85 markkaa. Tarpeellista viemäriverkoston täydennystä tehtiin eri paikoissa kaupunkia yhteensä 299,803: 70 markan kustannuksin ja viemärien huuhteluvesi maksoi 11,288: 10 markkaa. Savilan ja Alppilan puhdistus-asemien käyttö ja hoito maksoi 249,717: 35 markkaa ja Nikkilän sairaalan puhdistusasema 18,126: 50 markkaa. Savilan puhdistuslaitoksen voimankulutus oli 28,851 kilowattituntia.

Kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorin antamien ilmoitusten mukaan oli Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho yleensä hyvä. Kuitenkin esiintyi tutkimustuloksissa, nähtävästi näytteidenoton ja tutkimusmenetelmien puutteellisuuksista johtuen, jonkin verran epätasaisuutta. Jotta puhdistuslaitosten kemiallinen tarkkailu tulisi mahdollisimman tehokkaaksi, rakennuskonttori lausui toivomuksenaan, että vuoden 1931 matka-avustusmäärärahasta myönnettäisiin kaupungin kemistille matka-avustus viemäriverden puhdistuslaitosten laboratoriossa käytettävien nykyaikaisten työskentelymenetelmien tutkimista varten Saksassa ja Englannissa. Kyläsaaren uuden aktivoituliete-menetelmäisen puhdistuslaitoksen hoidossa on kemiallinen tarkkailu hyvin tärkeää.

Myöskin Savilan puhdistuslaitos toimi vuonna 1929 toimitetun suodatinmassan pesun jälkeen tyydyttävästi. Kuitenkin on tästäkin laitoksesta annetuista ilmoituksista huomautettava samaa kuin ylempänä mainittiin Alppilan puhdistuslaitoksesta. Mutta vaikka ilmoitukset yleensä osoittavatkin sangen hyvää puhdistustulosta, virtaa täältä puhdistamatonta vettä yhä enemmän suoraan Töölön lahteen, koska puhdistuslaitos on niin pieni, että siinä voidaan käsitellä vain n. $\frac{1}{4}$ likavesimäärästä. Niin kauan kuin tätä saa jatkua, tulee siis Töölön lahden veden laatu yhä huononemaan.

Tämän epäkohdan poistamiseksi on katu- ja viemäriosasto ehdottanut Savilan puhdistuslaitosta laajennettavaksi ja laatinut vuoden kuluessa suunnitelman tätä laajennusta varten. Mutta koska on huomattu sopimattomaksi laajentaa Savilan puhdistuslaitosta nykyisellä paikallaan, joka olisi, mikäli mahdollista, varattava muihin tarkoituksiin, on tehty ehdotus Savilan puhdistuslaitoksen poistamisesta ja viemäriverden pumppuamaisesta sensijaan johonkin kohtaan Taivallahtea, joko rantaan tai Rajasaareen, mihin rakennettaisiin Savilan likavettä varten puhdistuslaitos Töölön alueita varten rakennettavan puhdistuslaitoksen yhteyteen. Vuoden kuluessa toimitettiin alustavia tutkimuksia tämän kysymyksen ratkaisemiseksi ja aloitettiin suunnitelman laatiminen Rajasaaren puhdistuslaitosta varten.

Vuoden kuluessa tehtiin myös yksityiskohtainen suunnitelma Kyläsaaren

puhdistuslaitosta varten sekä aloitettiin tämän laitoksen työpiirustusten laatiminen. Muista tehdyistä suunnitelmista mainittakoon Kullatorpan lastenkodin viemärijohto- ja puhdistuslaitossuunnitelma, ehdotus valtion margariinitehtaan rasvankokoojaa varten, vanhan teurastamon rasvankokoojan uusimisehdotus, ehdotus kulkutautisairaalan rasvankokoojaa ja klorisoimislaitosta varten, sekä alustava suunnitelma uuden mielitautisairaalan biologiseksi puhdistuslaitokseksi. Lisäksi tehtiin suunnitelmia viemäriverkoston täydentämiseksi tarpeellisissa kohdin sekä jatkettiin vanhan viemäriverkoston tarkastuslaskentaa mikäli aika salli.

Vuoden aikana suoritetuista tutkimuksista mainittakoon perustutkimukset ja vaakitsemiset viemärinsuulle n:o 48 tulevaa pääjohtoa varten Vanhan kaupungin lahden rannalla, Kyläsaaren puhdistuslaitoksen pääjohtoa varten ja Savilan puhdistuslaitokseen suunniteltuun laajennukseen tarvittavalla alueella. Myös aloitettiin perustutkimukset ja vaakitseminen suunniteltua puhdistuslaitosta varten Rajasaarella.

Jotta saataisiin selville paras tapa rakentaa tiivis ja kestävä viemärijohtojatkos, suoritettiin pitkäaikaisia kokeita erilaisilla asfalttilajeilla ja -seoksilla, mitkä tutkimukset johtivat tarkoitukseen sopivan seoksen keksimiseen, jota nyttemmin käytetään kaikissa viemärijatkoksissa.

Suuremmista vuoden kuluessa toimitetuista viemäriverkoston uusimista ja täydennystöistä mainittakoon viemärisuun n:o 42 uusiminen, jolloin aikaisemmin käytettyjen nelikulmaisten puurumpujen sijasta käytettiin erikoisrakenteisia puuputkia sekä eri johtoa lika- ja sadevettä varten, kustannukset olivat 358,907:05 markkaa, Telakkakadun viemärisuun pidentäminen 334,046:95 markkaa, Kivelän sairaalan viemärin pidentäminen 177,020:70 markkaa, Savilan puhdistuslaitoksen päällysrakenteen uusiminen 260,910:65 markkaa, viemäri Pasilasta Pikku-Huopalahteen laskevaan ojaan 586,598 markkaa, Suokadun viemärin uusiminen 203,832:95 markkaa, Alppilan puhdistuslaitoksen lietteenkuivauspaikan viemärin uusiminen 76,603:55 markkaa, Kalmistokadun viemärin jatkaminen Lapinlahdenkadulle 120,864:80 markkaa, viemäri Hietaniemen kärjestä mereen 69,461:05 markkaa, ja Eurantien viemärin uusiminen 13,158:35 markkaa.

Uusien katurakennusten yhteydessä rakennettiin viemärijohtoja seuraaviin katuihin: Topeliuksenkatuun 130,391:60 markkaa, Nordenskiöldinkadun aukeaan Turuntien luona 100,653:70 markkaa, Ruusankatuun 80,911:10 markkaa, Minna Canthinkatuun 149,416:65 markkaa, Pengerkatuun 66,014:05 markkaa, Sotkamonkujaan 13,416:45 markkaa, Kongontiehen 74,411:55 markkaa ja Väinölänskatuun 222,033:80 markkaa.

Sitäpaitsi suoritettiin loppuun seuraavat vuonna 1929 aloitetut viemärijohdot seuraavin kustannuksin: Linnankoskenkatuun 64,394:85 markkaa, Väinämöisenkatuun 188,610:60 markkaa, Mechelininkatuun 50,653:95 markkaa ja Sofianlehdonkatuun 497,361:70 markkaa.

Vuoden aikana suoritetuista töistä mainittakoon lisäksi Kullatorpan lastenkodin viemärijohto ja puhdistuslaitos; kustannukset 165,952:05 markkaa.

Uusien viemärijohtojen kustannukset ovat vuoden aikana olleet yhteensä 4,005,626:10 markkaa sekä kanavien ja viemärien korjaus ja kunnossapito yhteensä 1,378,747:65 markkaa. Kanavien ja viemärien kokonaiskustannukset nousivat siis vuoden kuluessa 5,384,373:75 markkaan.

Teiden uudestaan sepelöimistä ja korjausta tehtiin yhteensä 189,750 m²:n laajuudelta 2,499,851:28 markan kustannuksin. Sekä sepelöinti että korjaukset tehtiin asfalttiemulsiona käyttäen, mikä on tehnyt tiet kestävämmiksi ja vähemmän pölyäviksi.

Teiden uudistöistä mainittakoon: Turuntien päällystäminen asfalttibetonilla Stenbäckinkadulta Munkkiniemenkadulle 745,410: 65 markkaa, Turuntien päällystäminen asfalttibetonilla Munkkiniemenkadulta Kuusitielle 845,636: 10 markkaa, Turuntien levitys Sairaalakadun kohdalla 362,360: 85 markkaa, Hämeentien levitys 13 m:n levyiseksi Arabiasta Vanhaankaupunkiin 833,852: 50 markkaa, Hämeentien Mäkelänkadun kohdalla olevan aukean päällystäminen asfalttibetonilla 223,612: 95 markkaa, Eläintarhan tien uudestaanjärjestely Turuntieltä Helsinginkadulle 1,394,876: 40 markkaa, Kaisaniemen rantatien tasoittaminen Pitkältäsillalta rautatiealueelle 574,434: 40 markkaa, Kivelän sairaalan teiden kunnostaminen 118,041: 15 markkaa, sekä tien rakentaminen Arabiankadulta Taivaskalliolle 207,480: 70 markkaa.

Urheilukenttien korjaus ja kunnossapito on suoritettu meno- ja tuloarvioon otettujen määrärahojen mukaisesti. Kustannukset ovat olleet seuraavat: Eläintarhan, Brahenkadun ja Haapaniemen urheilukenttien järjestysmiehet 69,884: 80 markkaa, mainittujen urheilukenttien kunnossapito 149,856: 90 markkaa, Kaisaniemen verkkopallokenttien vartiointi ja rahastus 9,570 markkaa, mainitun verkkopallokentän kunnossapito 12,070: 95 markkaa, Alppilan hiihtomäen kunnossapito 8,605: 70 markkaa, kelkkamäkien rakentaminen ja kunnossapito 127,820: 25 markkaa sekä Mustikkamaan juhlakentän kunnossapito 40,555: 10 markkaa.

Uudistöitä tehtiin seuraavissa paikoissa: Eläintarhan urheilukentällä, minne rakennettiin heittoharjoituskenttä urheilukentän pohjoispuolelle 24,452: 50 markan kustannuksin, Kallion urheilukentällä, mihin rakennettiin lasten kahlaamo 174,936: 50 markkaa ja juomavesilaitteet 47,480 markkaa, Annalassa, minne rakennettiin harjoituskenttä 211,439: 75 markan kustannuksin, jolloin 88,560: 25 markkaa siirrettiin vuoteen 1931 sekä Hietaniemen uimarannassa 321,013 markan kustannuksin.

Sitäpaitsi loppuunsuoritettiin työt Käpylän urheilukentällä vuodelta 1929 siirrettyjen varojen avulla kustannusten ollessa 125,855: 90 markkaa.

Työttömyyden lieventämiseksi tehtiin vuoden kuluessa seuraavat ylimääräiset työt: kallonlouhintaa ja täyttämistä Mäkelänkadulla, Teollisuuskadulla, Vallilan kansakouluja ympäröivillä kaduilla, Ilmarinkadun leikkikentillä, Hietaniemenkadulla, Hesperiankadulla, Päijänteentiellä, Sofialehdonkadulla, Huopalahdenkadulla, Reijolankadulla, Vilhonvuoren puistossa, Kyläsaaren puhdistuslaitoksella, Punaisen-Ristin kujalla, Vallilan tehdasalueella, Kuusamontiellä, Punkaharjuntiellä, Koskelantiellä, Toukolan työpaja-alueella, Siltasaarenkadulla, Pengerkadun portaitten alueella, eduskuntataloa ympäröivillä kaduilla, tylsämielisten kotia ympäröivillä kaduilla, Sturenkadulla, Porthaninkadun puistikossa, Käenkujalla ja Herttoniemenmaantiellä, sekä raivaustöitä kaupungin metsissä, nouden näiden varatöiden kustannukset 23,554,076: 02 markkaan.

Paitsi edellä mainittuja meno- ja tuloarvioon otettuja tai erityisestä määräyksestä suoritettuja töitä, suoritettiin lisäksi töitä muitten kaupungin virastojen ja yksityisten talonmestajien laskuun 7,944,340: 90 markan arvosta.

Kaupungin metsien hoito. Katuosaston alaisena toimivan metsänvartijan johdolla suoritettiin raivaustöitä Koskelan, Mäkelän ja Reijolan alueilla. Kaadetut puut käytettiin katutöissä.

Vuoden aikana sattui kolme metsäpaloa, jotka ulottuivat yhteensä n. 2,425 m²:n suuruiselle alueelle. Vahingoista sai kaupunki täyden korvauksen metsävakuutuksen perusteella.

Huonarakennusosaston palveluksessa oli kaupunginarkkitehti, avustava kaupunginarkkitehti, 6 avustavaa arkkitehtiä, 2 piirustajaa, 1 kirjanpitäjä

ja 4 konttoriapulaista. Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla huolehti 16 rakennusmestaria.

Työläisten kokonaismäärä¹⁾ oli tammikuun lopussa 305 ja joulukuun lopussa 351 ja oli suurimmillaan touko- ja kesäkuun lopussa eli 492 työläistä. Työvoiman viikkokeskimäärä koko vuoden aikana oli 407 työläistä.

Kaupungin omistamien rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapittoa varten oli talousarvioon varattu yhteensä 6,026,930 markan suuruinen määräraha. Otsakkeella korjaus ja kunnossapito suoritettujen töiden kustannukset nousivat 5,586,883: 85 markkaan. Säästö oli siis 440,046: 15 markkaa. Suurin säästö oli tilillä Lumenajo kaupungin taloista. Määräraha oli 100,000 markkaa, kustannukset nousivat 9,787: 92 markkaan ja säästöä oli siis 90,212: 08 markkaa.

Uudis- ja muutosrakennuksia varten oli talousarvioon otettu yhteensä 23,988,200 markan suuruinen määräraha. Viimemainittuun summaan sisältyy 3,000,000 markkaa uutta teurastuslaitosta varten, jota työtä hoitaa erityinen rakennushallitus, ja oli osaston määräraha siis 20,988,200 markkaa. Tähän tuli lisää vuodelta 1929 siirretty 4,592,208: 59 markan suuruinen määrä ja vuoden 1931 menosääntöön otettu 108,546: 96 markkaa. Kaikkiaan oli osaston käytettävänä siis 25,688,955: 55 markkaa, kustannusten sen suorittamista töistä noustessa 15,376,559: 88 markkaan. Säästöä, 10,312,395: 67 markasta, siirrettiin 9,577,905: 04 markkaa vuoteen 1931 erinäisiä töitä varten, joita ei ennätetty suorittaa loppuun vuoden kuluessa. Säästö kaikista uudis- ja muutosrakennuksia varten myönnetyistä määrärahoista oli siis 734,490: 63 markkaa. Viimemainittuun summaan sisältyy 650,000 markan suuruinen arvioitu säästö Kansakoulukadun varrella sijaitsevan Ammattikoulutalon rakentamista varten varatusta määrärahasta, mikä summa vuodenvaihteessa toimitettiin kaupunginkassaan, vaikka rakennustyöt eivät olleet loppuunsaoritetut.

Vuodelta 1929 siirrettiin 468,098: 33 markkaa Kivelän sairaalan puisten sairasparviljonkien muutostöitä varten, 63,647: 70 markkaa lastenkodin sisustamista varten Reijolaan, 2,718,259: 72 markkaa Sofianlehdon lastenkodin töiden loppuunsaorittamista varten, 114,806: 71 markkaa Hermannin paloaseman siirtämistä varten Sörnäisten niemelle sekä 115,039: 55 markkaa Marian sairaalan laboratorion laajentamista varten eli yhteensä 3,479,852: 01 markkaa. Kustannukset nousivat 2,509,819: 07 markkaan. Säästöä oli 970,032: 94 markkaa. Viimemainittuun summaan sisältyy 781,356: 63 markkaa, joka on Sofianlehdon lastenkodin rakentamista varten myönnetyn määrärahan lopullinen säästö.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitäpaitsi töitä, osaksi ennakolta vuoden 1931 talousarviosta myönnetyillä määrärahoilla sekä osaksi kaupunginvaltuuston tai rahatoimikamarin käyttövaroilla yhteensä 3,253,149: 62 markalla. Säästö oli 25,106: 32 markkaa.

Paitsi yllämainittuja, osaston käytettäväksi asetetuilla määrärahoilla suoritettuja töitä, tehtiin töitä toisten kunnallisten laitosten ja viranomaisten laskuun, yhteensä 5,424,493: 20 markalla, mitkä työt tuottivat konttorille voittoa 16,058: 30 markkaa.

Huonerakennusosaston vuonna 1930 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 32,134,847: 32 markkaan, vastaten 30,122,799: 52 markkaa vuonna 1929. Säästö kaikista määrärahoista oli 2,185,734: 34 markkaa. Se on verrattain suuri syystä että uudisrakennusten kustannusarviot on laadittu aikaisempina vuosina, jolloin aine- ja työkustannukset olivat korkeammat.

Seuraavat suuret uudisrakennustyöt suoritettiin vuoden kuluessa loppuun:

¹⁾ Vrt. tätä kert. siv. 133*.

Lastenkoti Sofianlehdossa, jota varten oli myönnetty 6,925,100 markan suuruinen määräraha. Kustannukset olivat 6,143,743:37 markkaa. Raken-
nuksen kuutiosisällys on 15,430 m³ ja kustannukset siis m³:iä kohti 398:17
markkaa. Näihin kustannuksiin sisältyy 3 jäädytyskaappia, pesukone, höyry-
mankeli, puhelinkoneet keskuksineen, perunankuorimiskone, hyllyjä, vaate-
naulakoita y. m.

Mustikkamaalle rakennettiin uimalaitos 550,000 markan arvioiduin kus-
tannuksin.

Poikain ammattikoulun työpajarakennukseen rakennettiin lisärakennus
244,439:14 markan kustannuksin. Määräraha oli 321,000 markkaa.

Nikkilän mielisairaalan kattilahuone suurennettiin ja siellä tehtiin eri-
näisiä muitakin töitä 659,209:65 markan kustannuksin, määrärahan ollessa
660,000 markkaa.

Kunnalliskodin alueelle rakennettiin juurikasvikellari 349,998:95 mar-
kalla, määrärahan ollessa 350,000 markkaa.

Hietarantaan rakennettiin pukeutumispaviljonki, keittiörakennus, käy-
mä y. m. yhteensä 797,986:42 markan kustannuksin.

Eläintarhan urheilukentälle rakennettiin 2 pukeutumispaviljonkia
249,667:37 markan kustannuksin ja Käpylän urheilukentälle myöskin 2
pukeutumispaviljonkia 45,804:86 markan kustannuksin;

Kallion urheilukentän pukeutumispaviljongeissa tehtiin lisä- ja muutos-
töitä 192,100 markan kustannuksin.

Työt ammattikoulurakennuksella, tontilla n:o 3 Kansakoulukadun varrella,
olivat likipitään loppuunsaoritetut ja voitiin rakennus ottaa käytettäväksi tar-
koitukseensa, vaikkakin osa pienempiä töitä jatkui vuoden vaihteessa; näiden
töiden kustantamiseksi siirrettiin osa määrärahasta vuoteen 1931.

Nikkilän sairaalan uusi sairaspaviljonki murattiin keväällä ja voitiin
rakennus ottaa käytäntöön vuoden lopussa, vaikkakin osa sisustustöistä jatkui
vuoden vaihteessa.

P. Roobertinkadulla sijaitseva Teknillisten laitosten uusi konttorirakennus,
Käpylän paloasema sekä poliisitalon lisärakennus tontilla n:o 5 Pengerkadun
varrella murattiin vuoden kuluessa; sisustustyöt jatkuivat vuoden vaih-
teessa.

Huonerakennusosastolla käsiteltiin vuoden kuluessa 479 diarioon vietyä
asiaa, joista annettiin lausunnot osaksi Helsingin kaupungin yleisten töiden
hallitukselle, osaksi rahatoimikamarille tahi muille laitoksille. Sen lisäksi laa-
dittiin piirustuksia uudis- ja muutosrakennuksiksi. Näistä mainittakoon seuraat:
pää- ja työpiirustukset työpajarakennuksen laajennukseksi tontille n:o 5
Neitsytpolun varrella, työpaja y. m. rakennuksiksi Arabiaan, poliisitalon lisä-
ja muutosrakennukset tontille n:o 5 Pengerkadun varrella, muutoksiksi ammat-
tikoulutaloon tontille n:o 3 Kansakoulukadun varrella, pukeutumispaviljon-
giksi, keittiörakennukseksi, käymäläksi y. m. Hietarannalle, pukeutumispavil-
jongeiksi Käpylän urheilukentälle, Kallion urheilukentän pukeutumispaviljon-
gin lisä- ja muutosrakennukseksi sekä Kaisaniemen tennispaviljongiksi; työpii-
rustukset teknillisten laitosten uudisrakennukseksi P. Roobertinkadun varrella,
Käpylän paloasemaksi sekä Nikkilän uudeksi sairaspaviljongiksi; piirustus-
ehdotukset asuinrakennukseksi kultutautisairaala-alueelle (useampia ehdotuk-
sia), asuinrakennukseksi tuberkuloottisille perheille, Humallahden uima-
huoneen laajennukseksi, tullipaviljongiksi Etelä satamaan, maanlaiseksi muka-
vuuslaitokseksi, Kallion paloaseman lisärakennukseksi, puhdistuslaitoksen
päällisrakennukseksi, paviljongiksi Kumpulän siirtolapuutarhaan, hallinto-

rakennukseksi ja sairauspaviljongiksi Kivelän sairaalaan, Kellosaaren lentosatan hallintorakennukseksi, Nilsiäkadun kansakouluksi y. m.

Lämpötekniikka. Lämpö- ja vesijohtojen kunnossapitoa varten kaupungin taloissa oli myönnetty 288,000 markan määräraha, joka vuoden aikana kokonaan käytettiin.

Lämpötekniikka antoi erinäisiä lämpö- ja terveysteknillisiä kysymyksiä koskevia selostuksia ja valvoi seuraavia uudistöitä: uudet höyry-, lämmin- ja kylmävesijohdot Nikkilän sairaalan paviljonkiin sekä uusi lämminvesikattila ja uudet pumpput saman sairaalan lämpökeskukseen; jäähdytyslaitos kunnalliskodin keittiöön sekä uusi höyrykattila kodin lämpökeskukseen; lämpö- ja tuuletuslaitos sekä lämpö- ja viemärijohdot sähkölaitoksen uudisrakennukseen; sekä seuraavat keskuslämmityslaitteet: Kaartintorin kauppahalliin, vahdinasuntoon Vesilinnan luona Eläintarhassa, Pietarinkadun ammattikoulun valimoon, Kallion urheilukentän paviljonkiin, Pengerkadun poliisitaloon ja Käpylän paloasemalle. Sitäpaitsi laadittiin ehdotus lämpöjohdoksi rakennuskonttorin uuteen työpajarakennukseen ja aikaisemmin aloitetut työt Marian sairaalan paviljongeissa 9 ja 10 suoritettiin loppuun.

Kesäkuun alussa lämpötekniikka otti osaa Dortmundissa pidettyyn lämpötekniilliseen ammattikongressiin ja syyskuun alussa toiseen pohjoismaiseen jäähdytystekniilliseen kokoukseen Tukholmassa.

Kaupunginasemakaavaosaston henkilökunnan muodostivat asemakaava-arkkitehti, avustava asemakaava-arkkitehti, asemakaavainsinööri, 2 avustavaa arkkitehtia, avustava asemakaavainsinööri sekä 7 piirtäjää, joista yksi samalla toimi arkistonhoitajana.

Avustavan asemakaavainsinöörin J. Sovisen erottua toimestaan maaliskuun 1 p:nä, hallitus valitsi kokouksessaan saman kuun 6 p:nä insinööri R. Gefwertin sanottuun toimeen.

Vuoden varrella laadittiin seuraavat jaotuskaavamuutospiirustukset: Lauttasaarenkadun pohjoispuolella olevaa aluetta varten XX:ssa kaupunginosassa; Hämeentien ja Vanhankaupungin selän välistä ranta-alueetta varten; kunnalliskodin ja Hämeentien välistä aluetta varten.

Tämän lisäksi laadittiin ehdotus Käpylän korttelien n:ot 885—887 jaotuskaavan muutokseksi, edotus Kaivopuiston järjestelyksi, sekä Reijolan alueen jaotuskaavan ja läntisen Meilahden huvila-alueen järjestelyehdotus.

Yleisten töiden hallitus lähetti kaikki yllämainitut ehdotukset puoltolauseineen rahatoimikamarille. Kaupunginvaltuusto oli vuoden vaihteessa hyväksynyt viisi ensimmäistä ehdotusta, jota vastoin kahta viimeistä ei vielä oltu käsitelty.

Seuraavat asemakaavamuutospiirustukset laadittiin:

Asemakaavamuutos koskeva kortteleita n:ot 311, 322, 353, 354 a, 354 b, 356, 357, 367 ja 372; Unioninkadun tontin n:o 4 ja Aleksanterinkadun tonttien n:ot 8 ja 9 yhdistämistä korttelissa n:o 32 koskeva; Mechelininkadun tonttien n:ot 12 ja 14 yhdistämistä korttelissa n:o 420 koskeva; Uuden hautausmaan laajentamista koskeva; Lönnrotinkadun jatkoa satamaradan yli koskeva; Liisanpuistikon järjestelyä koskeva; sekä asemakaavamuutos, koskeva korttelia n:o 426, Tempeliläaukea.

Osaston käsittelemistä tärkeimmistä asioista mainittakoon seuraavat: kysymys Kauppatorin varrella olevien tonttien rakennuskorkeuksien rajoittamisesta; uuden mielisairaalan paikasta; pysyväisen näyttelykentän järjestämisestä; sekä Sinebrychoffin alueen, Rautatien, Merisataman, Laivatelakka-alueen ja sotilashautausmaan järjestelykysymykset. Korttelissa n:o 169 sijaitsevia tontteja n:ot 3, 5 ja 14 koskevan myyntitarjouksen johdosta laadit-

tiin suunnitelma Hietalahdentorilta Töölöön johtavaksi uudeksi liikennekaduksi, minkä suunnitelman hallitus puoltolauseineen lähetti rahatoimikamarille. Sitäpaitsi osasto laati yksityiskohtaisen suunnitelman Herttoniemen valtatieen suunnaksi ja ehdotuksen vastaisia ratsastusteitä varten.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen asettamain arviolautakuntain pyynnöstä selvitettiin useita kaupungille tarjottuja kiinnostöjä ja maatiloja koskevia kysymyksiä.

Suunnittelutyöt käsittivät m. m. Kulosaaren, Oulunkylän, Herttoniemen ja Tuomarinkylän alueiden jaotuskaavat sekä ratapihan länsipuolella olevan alueen asemakaavan. Osasto laati arkkitehti O. Kallion asemakaavasunnitelmasta poikkeavan ehdotuksen, jota hallitus käsitteli kaupunginvaltuuston asettamien asiantuntijoiden, johtaja A. Grunérin ja arkkitehtien B. Jungin ja O. Kallion ollessa saapuvilla, päättäen pyytää siitä professori E. Saarisen lausunnon.

Annettujen lausuntojen luku oli 135.

Rahatoimikamarin myöntämällä matkarahalla teki arkkitehti V. Tuukkanen kesäkuun aikana opintomatkan Saksaan.

Geodeettisen osaston henkilökunnan muodostivat kaupungingeodeetti, avustava kaupungingeodeetti, 1 avustava insinööri, 1 ylimääräinen insinööri, 3 mittaustekniikkaa ja 2 piirtäjää.

Vuoden aikana suoritettiin osaston toimesta 54 tontinmittausta, joista 3 kaupungin laskuun, 43 kivijalantarkastusta, joista 2 kaupungin laskuun, 10 vaakitustoimitusta, 6 rajanselvittelyä, 329 alue- ja 3-vuotiskatselmusta sekä 137 tarkastuskatselmusta; sitäpaitsi laadittiin 12 jäljennöstä vanhemmista tonttikartoista mittakirjoineen, joista 3 kaupungin laskuun, 16 karttapiirrosta vuokratonteista, 45 karttajäljennöstä maa-alueista, joista 29 rahatoimikamarille sekä 4 tontinjakosuunnitelmaa. Tonttikirjasta laadittiin 17 todistusta, minkä ohessa annettiin 148 kirjallista lausuntoa erinäisistä vuokra y. m. kysymyksistä, joista 23 rahatoimikamarille, 70 kaupungin yleisten töiden hallitukselle ja 55 rakennuskonttorille. Rahatoimikamarille jätettiin 9 tonttikirjatodistusta.

Sitäpaitsi suoritti osaston henkilökunta vuoden aikana seuraavat kaupungin karttalaistosta koskevat laajennus- ja täydennysmittaukset nim.:

Talin kartanon alue Pitäjänmäellä, pinta-alaltaan 228,5 ha, samoin kuin kaikki kaupungin eteläpuolella sijaitsevat saaret ja luodot, pinta-alaltaan yhteensä 54,6 ha vaakittiin ja kartoitettiin. Nämä alueet liitettiin samalla kaupungin kolmioverkkoon.

Kaupungin monikulmiomittauksissa suoritettiin kulmion lukemisia XIII ja XIV kaupunginosissa sekä mitattiin kulmapisteiden välimatkat kahteen kertaan.

Osastolla laajennettiin ja täydennettiin sitäpaitsi kaupungin kartastoa ja valmistettiin erinäisiä yleiskarttoja, minkä ohessa kaupungingeodeetti otti osaa erinäisiin rajankäynteihin ja arviotoimituksiin sekä edusti kaupunkia kahdessa pakkolunastustoimituksessa.

Puisto-osaston henkilökunnan muodostivat kaupunginpuutarhuri, avustava puutarhuri ja konttoriapulainen. Työnjohtajien lukumäärä oli 4 ja puistonvartioiden 19.

Osaston toiminta jatkui entiseen tapansa kuitenkin huomattavasti laajennettuna. Työläisten lukumäärä oli suurempi kuin edellisenä vuonna, suurin toukokuussa, 411 henkilöä, ja pienin joulukuussa, 79 henkilöä¹⁾.

¹⁾ Ks. myös tätä kert. s. 133*.

Kesällä istutettiin kukkakasveja seuraaviin paikkoihin: Kappeli-, Runebergin- ja Teatteriesplanaadeihin, Aleksanteri II:n ja Snellmanin patsaan luo, Ensi sairaalan puistikkoon, Eiran puistikkoon, Engelin aukealle, Arkadian puistikkoon, Kaisaniemenpuistoon, Kaivopuistoon ja Katajanokan puistikkoon, kirurgin ja Kivelän sairaalan luo, Koulupuistikkoon, kulkutautisairaalan ja Marian sairaalan luo, Puutarhakadunpuistikkoon, Ritarihuoneenpuistikkoon, saksalaisen kirkon luo, Sirkus-, Säätytalon- ja Ullanlinnanpuistikkoihin, Tähtitornivuorelle, Vanhan kirkon puistoon, osuusliike Elannon talon edustalle Runeberginkadulla, talvipuutarhaan, kaupunginpuutarhaan, Hans van Sandenin haudalle Vanhassakaupungissa sekä 18 haudalle Länt. hautausmaalla. Istutettujen kasvien kokonaismäärä oli 62,042, edellisenä vuonna istutettuja kukkasiipuleita, kaikkiaan 39,673 kpl, lukuunottamatta. Keväällä ja syksyllä istutettiin puita ja pensaita Aadolfinrinteelle, Agricolanrinteen puistikkoon, Alppilan puhdistusaseman luo, Apollonpuistikkoon, Arkadian- ja Pohj. Rautatiekadun risteyksessä olevaan puistikkoon, Ehrensärdintien ja Merikadun väliseen puistikkoon, Engelinaukean alapuolelle, Fredrikintorille, Hauhon- ja Kangasalantien väliseen puistikkoon, Hauhonpuistikkoon, Hietarantaan, Kaisaniemenpuistoon, Kallion urheilukentälle, Kangasalantien leikkikentälle, Keuruun- ja Suvannontien risteykseen, Kivelän- ja kulkutautisairaalan luo, Kumpulan koulupuutarhaan, Käpylän urheilukentälle, Laivurinkadulle, Museo- kadun leikkikentälle, Sofianlehdon pientenlastenkotiin, Viipurin- ja Porvoon- katujen risteykseen sekä kaupunginpuutarhaan. Sitäpaitsi istutettiin katu- osaston laskuun puita Turuntielle, Topeliuksen-, Runebergin- ja Mechelinin- kaduille, Kaisaniemen rantatielle, Hämeentielle ja Aleksis Kivenkadulle; Kaikkiaan istutettiin 389 lehmusta.

Puisto-osaston vakinaiset menot¹⁾ olivat 3,728,864: 20 markkaa, josta puistojen ja istutusten kunnossapidon osalle tuli 2,192,749: 10 markkaa. Polttoaineisiin käytettiin 83,910: 65 markkaa. Talvipuutarhan kunnossapito- kustannukset nousivat 60,000 markkaan. Alppilan lammikkopuiston kunnossa- pitoon käytettiin 35,000 markkaa, vanhojen nurmien ja käytävien uusimi- seen 300,000 markkaa, työvälaineiden ostoon ja korjauksiin 64,908 markkaa ja puistosohvien korjaukseen ja maalaukseen 60,044: 90 markkaa. Puistovah- tien palkkausmenot olivat 155,000 markkaa.

Uudistoihin²⁾ käytettiin 3,225,160: 70 markkaa. Suurimmista töistä mai- nittakoon: Kivelän sairaalan istutukset 40,000 markkaa; Kaisaniemen puiston uudestijärjestely 559,717: 65 markkaa³⁾; Ehrensärdintien ja Merikadun väli- nen puistoalue 125,000 markkaa; 120 uuden puistosohvan osto 100,000 mark- kaa; Kumtähden koulupuutarhan työt 250,000 markkaa; Hauhon- ja Kangas- alantien risteyksen istutustyöt 289,612: 40 markkaa⁴⁾; istutukset kulkutauti- sairaalan alueella 100,000 markkaa; Hietarannan nurmikot ja istutukset, Agricolankujan puistikko, Urheilukadun puistikot y. m. Näihin puistoihin ja puistikkoihin istutettiin koristepuita ja -pensaita yhteensä 23,355 kpl.

Rahatoimikamarin käyttövaroistaan myöntämällä määrärahalla 150,000 markalla suoritettiin erinäisiä töitä Mustikkamaalla. Reijolan lastenkodin ympäristön siistimiseen kamari osoitti 10,000 markkaa.

Kaupungin puutarhan käteismyyntitulot olivat yhteensä 63,295 markkaa.

¹⁾ Tähän sisältyy 40,650 markkaa, mikä siirrettiin seuraavaan vuoteen. — ²⁾ Tästä määrästä siirrettiin 454,429: 50 markkaa vuoteen 1931. — ³⁾ Tähän sisältyy 59,717: 65 markkaa, jotka oli siirretty vuodesta 1929 ja 62,698: 60 markkaa, jotka oli siirretty vuo- teen 1931. — ⁴⁾ Tähän sisältyy 24,375: 75 markkaa, jotka on siirretty vuodesta 1929.

Varasto-osaston henkilökunnan muodostivat kaupungin varastopäällikkö, kirjanpitäjä ja 3 konttoriapulaista. Päävarastolla oli varastonhoitaja ja konttoristi sekä korjauspajoissa yksi insinööri ja 2 konttoristia.

Osaston tehtävänä oli hoitaa päävarastoa, Ruoholahden ja Hakaniemen varastoja ja Malminkadun n:o 5:ssä sijaitsevia korjauspajoja sekä huolehtia rakennuskonttorin tarveaineiden ja kalustojen hankinnoista.

Vuoden kuluessa käyttivät korjauspajoja rakennuskonttorin eri osastot ja yksityiset henkilöt, joiden laskuun tehtiin töitä 3,160,535: 65 markan arvosta, kuten seuraavasta taulukosta lähemmin ilmenee:

	Tarve- aineita, Smk.	Työkustannuk- sia, Smk.	Yhteensä, Smk.
Satama- ja rautatieosasto . .	93,768: 30	274,842: —	368,610: 30
Katu- ja viemäriosasto	269,066: 15	567,629: 20	836,695: 35
Huonerakennusosasto	124,262: 15	392,636: 35	516,898: 50
Asemakaavaosasto	—	120: 80	120: 80
Geodeettinen osasto	1,327: —	1,591: 60	2,918: 60
Puisto-osasto	60,834: 80	127,572: 85	188,407: 65
Varasto-osasto	711,428: 60	479,649: 75	1,191,078: 35
Yksityiset henkilöt	14,465: 80	41,340: 30	55,806: 10
Yhteensä	1,275,152: 80	1,885,382: 85	3,160,535: 65

Varastossa olevien rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1930 2,557,547: 34 markkaa, vuoden kuluessa ostettiin tarveaineita 10,354,536: 20 markalla ja käytettiin 6,075,668: 10 markan arvosta, joten säästö vuoteen 1931 oli 6,836,415: 44 markkaa.

Tarveaineiden kulutus jakautui eri kuluttajien kesken seuraavasti: katu- ja viemäriosasto 3,399,683: 20 markkaa, huonerakennusosasto 227,665: 25 markkaa, geodeettinen osasto 4,522: 70 markkaa, puisto-osasto 58,721: 90 markkaa, rakennuskonttori 29,915 markkaa, satama- ja rautatieosasto 1,766,426: 20 markkaa, korjauspajat 535,963: 05 markkaa sekä yksityiset henkilöt 52,770: 80 markkaa.

Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, avustava kirjanpitäjä, kassanhoitaja sekä 2 konttoriapulaista.

Tilitodistuksia oli vuoden aikana 19,440, lähetettyjä kirjelmiä 1,262 ja kirjanpitoeriä yhteensä 36,904. Tiliviraston määrärahat olivat 230,082 markkaa menojen noustessa 220,141: 45 markkaan.